

Ο σταυρός του αληθινού πιστού, Γ' Νηστεϊών (Σταυροπροσκυπίσεις)

34 Καί προσκαλεσάμενος τὸν ὄχλον σὺν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ εἶπεν αὐτοῖς: ὅστις θέλει ὀπίσω μου ἀκολουθεῖν, ἀπαρμισάσθω ἑαυτὸν καὶ **ἀράτω** (ἄς σικύσει, ῥ. αἶρω, βλ. μάθ. 10ο) τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθεῖτω μοι. 35 ὅς γάρ ἂν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ **σῶσαι**¹, ἀπολέσει αὐτήν· ὅς δ' ἂν **ἀπολέσῃ** (χάσει, ῥ. ἀπόλλυμι, βλ. μάθ. 8ο) τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ἕνεκεν ἐμοῦ καὶ τοῦ εὐαγγελίου, οὗτος σώσει αὐτήν. 36 τί γάρ ὠφελήσει ἄνθρωπον ἔαν κερδήσῃ τὸν κόσμον ὅλον, καὶ ζημιωθῇ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ; 37 ἢ τί **δώσει**² ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ; 38 ὅς γάρ ἔαν ἐπαισχυνθῇ με καὶ τοὺς ἐμούς λόγους ἐν τῇ γενεᾷ ταύτῃ τῇ μοιχαλίδι καὶ ἄμαρτωλῷ, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπαισχυνθήσεται αὐτὸν ὅταν **ἔλθῃ**³ ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀγγέλων τῶν ἁγίων.

1 Καὶ **ἔλεγεν** (βλ. μαθ. 12ο, 9ο) αὐτοῖς: ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι **εἰσὶ**⁴ τινες τῶν ὠδε **ἐστικόντων** (ἀπὸ αὐτοῦ πού θρῖσκονται ἐδῶ, ῥ. ἴστημι, βλ. μάθ. 7ο), οἵτινες οὐ μὴ **γεύσονται**⁵ θανάτου ἕως ἂν **ἴδωσι**⁵ τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ **ἐκλιλυθῆναι**⁷ ἐν δυνάμει.

Γραμματικά σχόλια

- σῶσαι**: ἀπαρέμφ. χρόνου Ἄορ. (ἔσωσα) τοῦ ῥ. ἑ.φ. σῴζω (αὔζω, ἐλευθερίω, διαπρῶ, διαφιλᾶτω) ἑ.φ. ἔνεστ. σῴζω, Πρτ. ἔσωξον, Μέλλ. σώσω, Ἄορ. ἔσωσα, Πρκμ. σώσωκα, Υπερσ. ἐσεσῶκει.
- δώσει**: γ' ἐνικό πρόσωπο ὀριστικ. ἔγκλισης χρόνου Μέλλ. (δώσω) τοῦ ῥ. ἑ.φ. δίδωμι (δίδω, χαρίζω, ἐπιτρέπω) ἔνεστ. δίδωμι, Πρτ. ἐδίδου, Μέλλ. δώσω, Ἄορ. ἔδωκα, Πρκμ. δέδωκα, Υπερσ. ἐεδεδώκειν Μ.Φ. δίδομαι **παράγωγα/σύνθετα**: διῶρον προδοσία, ἀντιδωρον, παράδοσις; **σύνθετο μέ πολλές προθέσεις**: ἐνδίδωμι (ὑποχωρῶ), ἐπιδίδωμι (προάγωμαι, προοδεύω σέ κάτι), ἀποδίδωμι (ἐπιστρέφω), μεταδίδωμι [δίνω (σέ κάποιον μέρος ἀπό κάτι)], παραδίδωμι, προδίδωμι.
- ἔλθῃ**: ὑποτακτ. ἔγκλιση χρόνου Ἄορ. ἑ (ἔλθον) τοῦ ἀποθετικῦ ῥ. ἔρχομαι (βλ. μαθ. 14ο, 12ο).
- εἰσὶ**: γ' πληθυντικό πρόσωπο χρόνου ἔνεστ. (εἰμί) τοῦ ῥ. εἶμι (εἶμαι, ὑπάρχω) (βλ. μάθ. 8ο).
- ἴδωσι**: γ' πληθυντικό πρόσωπο ὑποτακτ. ἔγκλισης χρόνου Ἄορ. ἑ (εἶδον) τοῦ ῥ. ὁράω-ῶ (βλ. μαθ. 7ο 6ο).
- γεύσονται**: γ' πληθυντ. πρόσωπο ὑποτακτ. ἔγκλισης χρόνου Ἄορ. (ἐγευσάμην) τοῦ ῥ. Μ.Φ. γεύομαι (δοκιμάζω, τρώγω). ἑ.φ. γεύω (δίδω σέ κάποιον νά γευθεῖ κάτι, φιλεῶ) **παράγωγα/σύνθετα**: γεύσις, γεύμα, ἀγευστος, γευστικός.
- ἐκλιλυθῆναι**: μτχ. θηλ. γένους, (αἰτιατ. ἐνικού), χρόνου Πρκμ. (ἐκλύθη= ἔχω ἔρθει· ὁ ἐκλυθῆς, ἡ ἐκλυθῆ, τό ἐκλυθός) τοῦ ἀποθετικῦ ῥ. ἔρχομαι (βλ. μαθ. 14ο, 12ο).

Συντακτικά σχόλια – Συμφωνία τῶν κυρίων ὀρων τῆς πρότασις

1. Συμφωνία ῥήματος - ὑποκειμένου

* Τό ῥῆμα σέ μία πρόταση συμφωνεῖ μέ τό ὑποκείμενό* του στό πρόσωπο (α', β, γ') καί στόν ἀριθμό (ἐνικό, πληθυντικό), π.χ. ✓ **Ἡ Μαριάμ (Υ) εἶπε (Ρ)**. ✓ **Οὗτος (Υ) σώσει (Ρ)**.

* Ὅταν τό ὑποκείμενο τοῦ ῥήματος εἶναι ὄνομα οὐδέτερου γένους πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ, τότε τό ῥῆμα μπαίνει συνήθως σέ ἐνικό ἀριθμό καί ὄχι σέ πληθυντικό. Λυτή ἡ σύνταξη λέγεται ἀπτική σύνταξη, π.χ. ✓ **Τά εἶδωλα (Υ) πέπτωκε (Ρ)**. ✓ **Τά παιδία (Υ) κεκοινώνηκε (Ρ)**.

* Σέ μία πρόταση πού τά ὑποκείμενα εἶναι δύο ἢ περισσότερα τό ῥῆμα μπαίνει στόν πληθυντικό ἀριθμό. π.χ. ✓ **Ἡ καρδία (Υ) καί ἡ σάρξ (Υ) ἠγαλλιάσαντο (Ρ)**.

(Ἄν τά ὑποκείμενα διαφέρουν στό πρόσωπο, τό ῥῆμα μπαίνει στό ἐπικρατέστερο πρόσωπο, πού εἶναι τό α' πρόσωπο ἀπό τό β' καί τό γ', καί τό β' πρόσωπο ἀπό τό γ').

2. Συμφωνία κατηγορουμένου - ὑποκειμένου

* Ὅταν τό κατηγορούμενο εἶναι ἐπίθετο, τότε συμφωνεῖ μέ τό ὑποκείμενο στό γένος, στόν ἀριθμό καί στήν πτώση, π.χ. ✓ **Οὗτος (Υ) ἔσται (Ρ) μέγας (Κ, ἐπίθ.)**.

* Ὅταν τό κατηγορούμενο εἶναι οὐσιαστικό, τότε συμφωνεῖ μέ τό ὑποκείμενο ὑποχρεωτικά μόνο στήν πτώση, π.χ. ✓ **Οὗτος (Υ) κληθήσεται (Ρ) υἱός (Κ, οὐσ.)**. ✓ **Υμεῖς (Υ) ἐστέ (Ρ) τό ἄλας (Κ, οὐσ.)**.

* Στήν περίπτωσι πού τό ὑποκείμενο δέν φανερώνει κάτι ὀρισμένο ἀλλά μιά ἔννοια, τότε τό κατηγορούμενο ἂν εἶναι ἐπίθετο μπαίνει σέ οὐδέτερο γένος ἐνικού ἀριθμοῦ. π.χ. ✓ **Τό ἐξομολογῆσθαι (Υ) ἐστίν (Ρ) ἀγαθόν (Κ, ἐπίθ.)**.

* Τό ὑποκείμενο θρῖσκειται σέ πτώση ὀνομαστική (ἐνκ ἢ πληθ.). Ὑποκείμενο μιάς πρότασις μπορεί νά εἶναι οὐσιαστικό (τά παιδία), ἀντωνυμία (οὗτος ὑμεῖς), ἑναρθερο ἀπαρέμφ. (τό ἐξομολογῆσθαι), ἑναρθερη μετοχή, ὀλόκληρη πρόταση κ.ἄ.

Διαδίκτυακά μαθήματα γιά τήν κατανόηση
τῆς ἐκκλησιαστικῆς γλώσσης

«Ἀπό τήν ἐποχή πού μίλησε ὁ Ὅμηρος ὡς τά σήμερα, μιλοῦμε, ἀνασαίνουμε καί τραγουδοῦμε μέ τήν ἴδια γλώσσα», Γιώργος Σεφέρης

κατάγνυμι [ῥ., (ἄγνυμι καί ἀγνύω· πάντοτε σύνθετο μέ τήν πρόθεση 'κατά'), Μέλλ. κατάξω, Ἄορ. κατέαξα· συντρίβω, κάνω κομμάτια] → **κάταγμα**, ναυαγός (ναυς+ἄγνυμι), εὐαγγ. φράση: «ἐπί δέ τόν Ἰησοῦν ἐλθόντες... οὐ κατέαξαν αὐτοῦ τά σκέλη».

καταμύω (ῥ., κατά+μύω, κλείνω τούς ὀφθαλμούς, κοιμῶμαι· καί ἐπικ. **καμμύω**) → εὐαγγ. φράση: «ἐπαχύνθη γάρ ἡ καρδία τοῦ λαοῦ... καί τούς ὀφθαλμούς αὐτῶν ἐκάμμυσαν (ἐκλείσαν)».

κατηφέω (ῥ., Ἄορ. κατήφισα· κατσοφιάζω, σκυθρωπάζω) → **κατηφής**, **κατήφεια**.

κεῖρω [ῥ., Μέλλ. κερῶ· κουρεύω κόμη, ἀποκόπτω· κατατρῶγω· φθείρω, κατασπαταλῶ] → **κέρμα** (τεμάχιον), **κουρά**, ἀκέραιος, ἀκαριαῖος.

Ὀμηρικό Λεξικό Ι. ΠΑΝΤΑΖΙΔΟΥ, ἔκδ. 1888

σῴζω, (Μ.Φ. σῴζομαι)

θέμα -σω (σασ)-

παράγωγα/σύνθετα:

σωτήρ (θηλ.: σῴτειρα), σῴος/σῴς (ἀκέραιος, ἀβλαβής, ἄρτιος), διάσωσις, σῴσμα, σωστός, σωστικός, ἄσωτος, ἄσωτία, σωτηρία, σωτηριώδης (αὐτός πού ὀδηγεῖ στή σωτηρία), ἀνασῴζω (διασῴζω κάποιον), σῴστρα (τά, ἀμοιβή γιά τή σωτηρία κάποιου), ἀνασῴζομαι (ἀνακτῶ· ἐπανερχομαι σῴως).

σύνθετα ῥήματα καί οὐσιαστικά:

ἀνασῴζω → ἀνάσωσις,

ἀποσῴζω → ἀπόσωσις,

διασῴζω → διάσωσις, διάσωσιμα (σωτήρας· βλ. ἀκολουθ. Ακαθίστου: «Ἡ περιστέρα... καί ἡμῶν τῶν πιστῶν τό διάσωσιμα»).

Ποιές ἀπό τίς λέξεις τῆς στήλης Β' ἔχουν ἐτυμολογική συγγένεια/κοινή ρίζα με τίς λέξεις τῆς στήλης Α'; Κυκλώστε τίς σωστές.

Α'	Β'
εἶμι	προσιτός, ὄντως, παρόν, ἐνεστώς, περιουσία, ἐτυμολογία, οὔσα.
δίδωμι	δόγμα, μετάδοσις, ἀνέκδοτο, δωρικός, δωρεά, ἐνδοτικός, αἰμοδοσία.

www.agios-gerasimos.gr

Ἀθήνα 2019

ΜΑΘΗΜΑ 16ο

Επίθετα και Παραθετικά

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΥ ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΩΝ

Τὰ παραθετικά κάθε ἐπιθέτου κανονικά σχηματίζονται ἀπό τό θετικό, μέ τήν προσθήκη τῶν παραθετικῶν καταλήξεων στό θετικό τοῦ ἀρσενικοῦ γένους.

θετικός	συγκριτικός	ὑπερθετικός
ξηρός (θ. ξηρο-)	ξηρό-τερος	ξηρότατος
βραχύς (θ. βραχυ-)	βραχύ-τερος	βραχύ-τατος
ύγιης (θ. ύγιεσ-)	ύγιέσ-τερος	ύγιέσ-τατος
χαριείς (θ. χαριεσ-)	χαριέσ-τερος	χαριέσ-τατος

❧ **Στά δευτερόκλιτα ἐπίθετα, ἄν προηγείται συλλαβή βραχύχρονη, ἢ παραθετική κατάληξη θά ἀλλάξει τό -ο- σέ -ω-.**

νέος (θ. νεο-)	νεώ-τερος	νεώ-τατος
σοφός (θ. σοφο-)	σοφώ-τερος	σοφώ-τατος
ικανός (θ. ικανο-)	ικανώ-τερος	ικανώ-τατος
ήσυχος (θ. ήσυχο-)	ήσυχώ-τερος	ήσυχώ-τατος

Εξαιροῦνται μερικά ἐπίθετα σέ **-ιος, -ιμος, -ικος -αρός**, κ.λπ., πού σχηματίζουν μέ **-ο-** (π.χ. ἀνιαρός, -ότερος, -ότατος).

❧ **Κάποια παραθετικά σχηματίζονται ἀνώμαλα, μέ προσθήκη ἄλλων παραθετικῶν καταλήξεων. Μερικά σχηματίζουν παραθετικά μέ τήν προσθήκη τῶν καταλήξεων σέ -ίων, -ιον, -ιστος, -ιστη, -ιστον,**

π.χ. ἄρπαξ	ἀρπαγίστερος,	ἀρπαγίστατος
καλός,	ό, ἢ καλλίων, τό κάλλιον,	κάλλιστος, καλλίστη, κάλλιστον
ἀγαθός,	ό, ἢ ἀμείνων, τό ἄμεινον,	ἄριστος, ἀρίστη, ἄριστον
	ό, ἢ κρείττων, τό κρείττον,	κράτιστος, κρατίστη, κράτιστον
	ό, ἢ βελτίων, τό βέλτιον,	βέλτιστος, βελτίστη, βέλτιστον

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΚΛΙΣΗΣ ΑΝΩΜΑΛΩΝ ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΩΝ

Ενικός

θ. καλλίων-, καλλιον-

Όν.	ό, ἢ	καλλίων	τό	κάλλιον
Γεν.	τοῦ, τῆς	καλλίων-ος	τοῦ	καλλίωνος
Δοτ.	τῶ, τῆ	καλλίων-ι	τῶ	καλλίονι
Αἰτ.	τόν, τήν	καλλίων-α ἢ καλλίω	τό	καλλίον
Κλητ.	(ῶ)	κάλλιον	(ῶ)	κάλλιον

Πληθυντικός

θ. καλλιον-

Όν.	οἱ, αἱ	καλλίων-ες ἢ καλλίους	τά	καλλίων-α ἢ καλλίω
Γεν.	τῶν	καλλίων-ων	τῶν	καλλίων-ων
Δοτ.	τοῖς, ταῖς	καλλίο-σι	τοῖς	καλλίο-σι
Αἰτ.	τούς, τάς	καλλίων-ας ἢ καλλίους	τά	καλλίων-α ἢ καλλίω
Κλητ.	(ῶ)	καλλίων-ες ἢ καλλίους	(ῶ)	καλλίων-α ἢ καλλίω

Ενικός

θ. καλλιστ-

Όν.	ό	κάλλιστος	ἢ καλλίστη	τό	κάλλιστον
Γεν.	τοῦ	καλλίστου	τῆς καλλίστης	τοῦ	καλλίστου
Δοτ.	τῶ	καλλίστω	τῆ καλλίστη	τῶ	καλλίστω
Αἰτ.	τόν	κάλλιστον	τήν καλλίστην	τό	κάλλιστον
Κλητ.	(ῶ)	κάλλιστε	(ῶ) καλλίστη	(ῶ)	κάλλιστον

Πληθυντικός

θ. καλλιστ-, καλλιον-

Όν.	οἱ	κάλλιστοι	αἱ κάλλισται	τά	καλλίων-α ἢ καλλίω
Γεν.	τῶν	καλλίστων	τῶν καλλίστων	τῶν	καλλίων-ων
Δοτ.	τοῖς	καλλίστοις	ταῖς καλλίσταις	τοῖς	καλλίο-σι
Αἰτ.	τούς	καλλίστους	τάς καλλίστας	τά	καλλίων-α ἢ καλλίω
Κλητ.	(ῶ)	κάλλιστοι	(ῶ) κάλλισται	(ῶ)	καλλίων-α ἢ καλλίω

Ενικός

θ. ἀμείνων-, ἀμεινον-, ἀμεινοσ-

Όν.	ό, ἢ	ἀμείνων	τό	ἄμεινον
Γεν.	τοῦ, τῆς	ἀμείνον-ος	τοῦ	ἀμείνονος
Δοτ.	τῶ, τῆ	ἀμείνον-ι	τῶ	ἀμείνονι
Αἰτ.	τόν, τήν	ἀμείνον-α ἢ ἀμείνω	τό	ἄμεινον
Κλητ.	(ῶ)	ἄμεινον	(ῶ)	ἄμεινον

Πληθυντικός

θ. ἀμεινον-, ἀμεινοσ-

Όν.	οἱ, αἱ	ἀμείνον-ες ἢ ἀμείνους	τά	ἀμείνον-α ἢ ἀμείνω
Γεν.	τῶν	ἀμείνόν-ων	τῶν	ἀμείνόν-ων
Δοτ.	τοῖς, ταῖς	ἀμείνο-σι	τοῖς	ἀμείνο-σι
Αἰτ.	τούς, τάς	ἀμείνον-ας ἢ ἀμείνους	τά	ἀμείνον-α ἢ ἀμείνω
Κλητ.	(ῶ)	ἀμείνον-ες ἢ ἀμείνους	(ῶ)	ἀμείνον-α ἢ ἀμείνω